

פרשת כי תבוא

ספר, דברים

פרק כו' פסוק א'

עד

פרק כט' פסוק ח'

הדרשה שלי

י"ט' באלול, תשפ"א

מה בפרשה...?

- רגע לפני הכניסה לארץ ישראל, כריתה

מחדש של הברית עם האלוהים.

– כוּי וְעַתָּה, הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה,

אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִי, יְהוָה; וְהִנַּחֲתוּ, לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ,

וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ, לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ.

- מעניין לקרוא מהן המצוות מוזכרות בחלק

זה של הברית.

- מכל שלל המצוות והחוקים, נבחר ערך מאוד

מסוים ממש בהקשר עם חידוש הברית.

מה החשובה במצוות ... ?

- כמו בכל פרי, המרכז – הגרעין, הוא החלק

החשוב ביותר, שכן הוא מרכז את כל

התכונות של הפרי, וממנו צומחים, פורחים

וגדלים כל צאצאיו ויש בהם את כל אותן

תכונות חשובות.

- כך גם, לימד אותנו, הרב אופק מאיר, מהו

הגרעין המרכזי של התורה –

- ספק ויקרא, פרק יט', פסוק יח', הנמצא ממש

במרכז המרכזים של התורה כולה –

– יט', יח לא-תקום ולא-תטור את-בני עמך, ואהבת

לרעך כמוך: אני, יהוה.

על מה ניתן הדגש...?

- בעת חידוש הברית ורגע לפני כניסה לארץ המובטחת, ניתן דגש ל:

– כו,יא וְשִׂמַחְתָּ בְּכָל-הַטּוֹב, אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ--וּלְבֵיתְךָ: אֶתָּה, וְהַלְוִי, וְהַגֵּר, אֲשֶׁר
בְּקִרְבְּךָ.

– כו,יב כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂי תְבוּאָתְךָ,
בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת--שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר: וְנָתַתָּה לְלוֹי,
לְגֵר לַיִתוֹם וְלַאֲלֻמְנָה, וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ, וְשִׂבְעוּ.

– כו,יג וְאָמַרְתָּ לְפָנָי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּעֵרְתִי הַקֹּדֶשׁ מִן-
הַבַּיִת, וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי וְלְגֵר לַיִתוֹם וְלַאֲלֻמְנָה,
כָּכָל-מִצְוֹתְךָ, אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי: לֹא-עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ,
וְלֹא שָׁכַחְתִּי.

אז תישמר הברית...!

• שמירה על המצווה המרכזית תשמור ותשמר

את הברית בין האלוהים לעם ישראל:

– כו, יז אַת-יְהוָה הָאֱמֹרֶת, הַיּוֹם: לְהִיּוֹת לְךָ

לְאֱלֹהִים וְלִלְכֹת בְּדַרְכָּיו, וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו

וּמִשְׁפָּטָיו--וְלִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ.

– כו, טו הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן קְדֹשְׁךָ מִן-הַשָּׁמַיִם, וּבִרְךָ

אֶת-עַמֶּךָ אֶת-יִשְׂרָאֵל, וְאֶת הָאָדָמָה, אֲשֶׁר נָתַתָּה

לָנוּ--כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבֹתֵינוּ, אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב

וּדְבָשׁ.

– כו, יח וַיְהוֶה הָאֱמִירָה הַיּוֹם, לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה,

כְּאֲשֶׁר, דָּבַר-לְךָ; וְלִשְׁמֹר, כָּל-מִצְוֹתָיו.

• על הפרוש ל-"עם סגולה" נדבר בהמשך.

הברכה והקללה ...!

- כל הטוב המחכה לבני ישראל עם הכניסה לארץ מותנה בחומרה בשמירה וקיום מצוות האלוהים ודרכי התורה.

– כח, א וְהָיָה, אִם-שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, לְשָׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו, אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם--וַיִּתֶּנְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, עָלֶיךָ, עַל, כָּל-גְּוֵי הָאָרֶץ.

– כח, ב וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה, וְהַשִּׁיגְךָ: כִּי תִשְׁמַע, בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ.

- מנגד, יש תיאור מפורט של כל הרעות והחולות שתקרנה את עם ישראל, עם יבחר שלא לקיים את המצוות.

- התיאור איננו רק מפורט אלא גם מפחיד.

- מפחיד בדמיון שבו, ואפילו נבואה שחורה משחור להיסטוריה של העם היהודי.

הקללות ...!

• רק הקללה הראשונה עוסקת ביחסים בין האדם לאלוהים: "... כז, טו אָרוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תוֹעֵבַת יְהוָה ...".

• שאר קללות "ארור", עוסקות בדומה לחלק הראשון של הפרשה, בנושא המרכזי שהוא "... בין אדם לחברו ...".

• כז, טז ועד כז, כה – סה"כ (12 מצוות)

– אָרוֹר, מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ; אָרוֹר, מִסִּיג גְּבוּל רֵעֵהוּ;
אָרוֹר, מִשְׁגָּה עוֹר בַּדֶּרֶךְ; אָרוֹר, מִטָּה מִשְׁפֵּט גֵר-
יְתוֹם--וְאֶלְמָנָה; אָרוֹר, שֹׁכֵב עִם-אִשְׁתׁ אָבִיו--כִּי
גָּלָה, כְּנֹף אָבִיו; אָרוֹר, שֹׁכֵב עִם-כָּל-בְּהֵמָה; אָרוֹר,
שֹׁכֵב עִם-אֲחֵתוֹ--בֵּית-אָבִיו, אוֹ בֵּית-אִמּוֹ; אָרוֹר,
שֹׁכֵב עִם-חֲתָנְתּוֹ; אָרוֹר, מִכָּה רֵעֵהוּ בִסְתֵר; אָרוֹר
לִקְחַם שֹׁחַד, לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם נָקִי; וְאָמַר כָּל-הָעָם,
אָמֵן.

הקללות ...!

- האחרונה מסכמת ב: "... כז, כו אָרוּר, אָשֶׁר לֹא-יָקִים אֶת-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה-הַזֹּאת--לַעֲשׂוֹת אוֹתָם ...".
- ואז מגיע תיאור נורא, של העונשים הצפויים לעם ישראל, וכפי שאמרת מצמררים בדמיון שלהם לאירועי השואה.
- מי יהיה זה שיפיל את חתיתו על עם ישראל?
– כח, מט ישא יהוה עליך גוי מרחק מקצה הארץ, כאשר ידאה הנשר: גוי, אשר לא-תשמע לשנוו.
– כח, נ גוי, עז פנים, אשר לא-ישא פנים לזקן, ונער לא יחן.
- ולא יכולתי שלא לראות בדמיוני את מצעדי הקלגסים – רומאים ונאצים כאחד, שהנשר נישא ברום חניתותיהם.

גורל השמד !...

— כח, כ יִשְׁלַח יְהוָה בְּךָ אֶת-הַמָּאֲרָה אֶת-הַמְּהוּמָה,
וְאֶת-הַמְּגֵעֶרֶת, בְּכָל-מִשְׁלַח יָדְךָ, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה--עַד
הַשְּׂמֵדָה וְעַד-אֲבֹדָה מֵהָר, מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר
עֲזַבְתָּנִי.

— כח, כו וְהִיְתָה נִבְלָתְךָ לְמֵאֲכָל, לְכָל-עוֹף הַשָּׁמַיִם
וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ; וְאִין, מִחֲרִיד.

— כח, מא מֵא בָּנִים וּבָנוֹת, תּוֹלִיד; וְלֹא-יְהִיוּ לָךְ, כִּי יִלְכוּ
בְּשִׁבִי.

— כח, מה וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה, וּרְדִפוּךָ
וְהַשִּׁיגוּךָ, עַד, הַשְּׂמֵדָה: כִּי-לֹא שָׁמַעְתָּ, בְּקוֹל יְהוָה
אֲלֵהֶיךָ--לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי, אֲשֶׁר צִוִּיךָ.

גורל השמד !...

– כח, מח ועבדת את-איביך, אשר ישלחנו יהוה בך, ברעב ובצמא ובעירם, ובחסר כל; ונתן על ברזל, על-צנארה, עד השמידו, אתך.

– כח, סב ונשארתם, במתי מעט, תחת אשר הייתם, ככוכבי השמים לרב: כי-לא שמעת, בקול יהוה אלהיך.

– כח, סד והפיצה יהוה בכל-העמים, מקצה הארץ ועד-קצה הארץ;

• וכל זאת על מה ? – על אי אהבת רעך, היתום, האלמנה והגר.

• זהו המקום למחשבה על עולמנו היום, שבו החומריות ותאוות הממון והשפע, נמצאים במרכז.

עם סגולה... ?

- באחד הפסוקים הקודמים של חידוש הברית, נחבא לו ביטוי שעד פרשה זו מוזכר רק שלש פעמים, ואף לא מוזכר אחריה:
 - בספר שמות פרק י"ט פסוק ד'.
 - בספר דברים פרק ז' פסוק ו'.
 - בספר דברים פרק יד' פסוק ב'.
- בפרשה שלנו הוא נמצא בפסוק יח':
 - וַיְהִי הַיּוֹם הָאֶמֶר הַיּוֹם, לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה, כְּאֲשֶׁר, דִּבֶּר-לָךְ; וְלִשְׁמֹר, כָּל-מִצְוֹתָיו.
- שאלה חשובה היא למה מתכוון האלוהים בדבריו ומה המשמעות של "עם סגולה".
- השאלה חשובה כי יש בה מקור וסכנה ליהירותו של עם ישראל, ובוודאי בימינו.
- אך לא מעטים מפרשים זאת בהיפוך גמור.

עם סגולה ... ?

- פירוש ראשון של הנצי"ב מוולוז'ין, הרב נפתלי צבי יהודה ברלין, ראש ישיבת וולוז'ין ומגדולי התורה במזרח אירופה במאה ה-19:
 - שמירת התורה ע"י עם ישראל מראה את הדרך לעבודת ה' לכל בני אומות העולם המחפשים את דרכם.
 - עד מתן תורה, היה כל אחד לפי דרכו ודעותיו עובד את ה'.
 - אבל מעתה לא יוכל לעבוד את ה', אם לא שיכנס לסגולת ישראל ויקבל כל התורה כמו כל ישראל.

עם סגולה... ?

- פרוש נוסף הוא של הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה" לדיינות:
 - הבשורה המרכזית של מתן תורה היא כי האדם הנו בעל שני יצרים. לא רק יצר הרע, כי אם גם יצר הטוב. לאדם יש בחירה חופשית.
 - כדי ללמד את האנושות מה כוחה של בחירה חופשית נבחר עם ישראל כ"עם סגולה" עם בחירה", כמי שיקבל את התורה.
 - מרגע זה ניתן להביא לידי ביטוי את היותם בני חורין על ידי בחירה בטוב.
 - רק מי שבחירתו החופשית מודרכת על ידי עשרת הדברות, שהן ורק הן מגדירות מהו טוב, דבק בקב"ה.

עם סגולה ... ?

• פרוש זה ניתן ע"י הרב אליעזר שינוולד, ראש ישיבת ההסדר "מאיר הראל" במודיעין, כמענה לשאלה שנשאל בנושא:

– יש שהמושג "סגולת ישראל", מתפרש אצלם כהתנשאות, וכזלזול בערכם של שאר האומות.

– יש שאף מזהים אותו בטעות עם תפיסות גזעניות ח"ו המייחסות לאומתם זכויות יתר על פני אומות אחרות.

– המושג "סגולת ישראל" מתאר שוני ששורשו בפוטנציאל רוחני נשמתי מהותי הקיים בעם ישראל בשונה משאר האומות (סגולה - באה מהמילה מסוגל).

– פוטנציאל זה קשור עפ"י חז"ל והקבלה לשוני שהתחולל בעם ישראל לדורותיו במהלך מעמד הר סיני.

– כתוצאה, ניתנו לעם ישראל מערכת מחויבויות יתירה של תרי"ג מצוות, מערכת חובות נוספות ולא "זכויות יתר".

עם סגולה ... ?

- פרוש אחרון שאביא למונח "עם סגולה" נתן מרטין בובר, הפילוסוף אשר היה מקורב לתנועה החסידית ותורתו עוסקת בחיפוש הדרך אל מהותו של האדם:
 - בניגוד לעמים אחרים, שגם להם הנטייה לראות את עצמם כמיוחדים או נבחרים, משמעות עם סגולה על היהודים אינה להפוך אותם לטובים מאחרים או לבטל את קיומם של האחרים.
 - אצל היהודים, עם סגולה אינו פריוולגיה ביחס לאחרים אלא דווקא חובות ומטלות, המחייב אותם להיות מוסריים יותר מאחרים.
 - דווקא סגולה משמעותה לקיחת אחריות על האחר תחת חוק מוסרי.
 - הרעיון של עם סגולה כהתחייבות מוסרית הוא מאבן הפינה הקיומי של התנועה הציונית שללא אותו רעיון של סגולה מוסרית, התנועה הציונית אינה יותר מתנועה לאומית רגילה או אפילו **תנועה לאומנית.**

עם סגולה!...

- בני ישראל כעם צעיר, עומדים ממש בפתח הכניסה לארץ המובטחת.
- הם, ממש כמונו, זקוקים ומקבלים תזכורת נוספת לשני מרכיבים מרכזיים בתורה:
 - הבחירה החופשית וחשיבותם העליונה של המוסר ושמירת היחסים שבין אדם לחברו.
- הם ואנחנו גם לומדים כי "עם סגולה" איננו בבחינת עם רם ונישא.
- עליהם אז, ועלינו היום מוטלת החובה להאיר לכולם את דרך הצדק והמוסר.
- חובה שאיננה מקנה לנו שום זכויות יתר, או מעמד מיוחד, חובה של עבדים.
 - אנחנו עבדים, עבדי האלוהים – כפי שכתב ר' יהודה הלוי: "...עבד אדוני הוא לבדו חופשי...".

שבת שלום!